ଜନ୍ମଭୂମିରୁ ଯୁଦ୍ଧଭୂମି

ତାପସ କୁମାର ସାହା

ଦୀର୍ଘଦିନର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଏବଂ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରେମୀ ମହାମନିଷୀମାନଙ୍କର ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ବରପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ତ୍ୟାଗ ଓ ତିତୀକ୍ଷା ବଳରେ ୧୯୩୬ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ୧ ତାରିଖରେ ଓଡ଼ିଶା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶର ମାନ୍ୟତା ହାସଲ କରିଥିଲା । ଏହି ଦିନ ଆମେ ସାରା ଓଡ଼ିଶାବାସୀ, ପ୍ରାତଃ ସ୍ମରଣୀୟ ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ, ପାରଳା ମହାରାଜ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦେବ, ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ, ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ, ବ୍ୟାସକବି ଫକୀର ମୋହନ ଆଦି ବରପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାପନ କରିବା ସହିତ ନିଜର ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ବୀର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଖ୍ୟାତ କଳିଙ୍ଗ ବୀର ପୁରୁଷ, ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳ, ଅପରାଜୟ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ଆଦି ନୃପତିମାନଙ୍କ ସ୍ମୃତି ଚାରଣ କରି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁ । ଆମେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁ ଉତ୍କଳର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କଳା, ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ଐତିହ୍ୟ ନିମନ୍ତେ । ଆମେ ଗର୍ବକରୁ ଅତୀତର ଓଡ଼ିଆ ସାଧବ ପୁଅଙ୍କ ସୁଦୂର ବାଲି, ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ଆଦି ସ୍ଥାନକୁ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଯାତ୍ରାର ସ୍ମୃତି ଚାରଣ କରି । ଏଥି ସହିତ ପୁଣି ଗର୍ବକରୁ ଏହି ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ଆଉ ଏକ ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ ପାଇଁ ଯିଏ ଦିନେ ପରାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷକୁ ବିଦେଶୀ ଇଂରେଜ ଶାସନ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସଶସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରାମରେ ଝାସ ଦେଇ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

ସେ ଥିଲା ଏକ ରକ୍ତାକ୍ତ ସଂଗ୍ରାମ । ୧୯୪୪ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୪ ତାରିଖ । ଭାରତର ସୀମାନ୍ତରେ ରଣଭୂମିରେ ଛିଡାହୋଇ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫଉଜର ସର୍ବାଧିନାୟକ ନେତାଜୀ ବଜ୍ର କଣ୍ଠରେ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲେ । 'ମତେ ରକ୍ତ ଦିଅ । ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବି ।' ଇତିହାସରେ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଏପରି କଥା କେହି କହି ନଥିଲେ । ନେତାଜୀଙ୍କ 'ଜୟହିନ୍ଦ୍' ଧ୍ୱନିରେ ସେଦିନ ଗଗନ ପବନ ପ୍ରକମ୍ପିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । 'ଚଲୋ ଦିଲ୍ଲୀ' ଡାକରାରେ ହଜାର ହଜାର ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ସେନାନୀ ଆଗକୁ ମାଡି ଚାଲିଲା । ଏତେଦିନ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଭଡାଟିଆ ସୈନ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଶ ବିଦେଶରେ ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଲଢ଼େଇ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଆଜି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ନେତାଜୀଙ୍କ ଡାକରାରେ ନିଜ ମାତୃଭୂମିର ଶୃଙ୍ଖଳ ଛିନ୍ନ କରି ଭାରତକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଇଂରେଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂଗ୍ରାମରେ ପ୍ରାଣପାତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଜାତି, ଧର୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ଏକ ହୋଇ କାନ୍ଧରେ କାନ୍ଧ ମିଶାଇ ଦେଶର ଆଜାଦୀ ପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ମେଜର ଜେନେରାଲ ଏମ. ଜେଡ଼. କିୟାନୀ, ମେଜର ଜେନେରାଲ ସାହନୱାଜ୍ ଖାନ୍, କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେହଗଲ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜି. ଏ.ଏସ୍. ଧୀଲନ୍, ଜେନେରାଲ ଭୋଁସଲେ, ଏମ୍. ଡି. କିୟାନୀ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏମ୍. ଏମ୍. ହୁସେନ୍, ଏସ୍.ଏ. ମାଲିକ ଆଦି ବୀର ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ଗାନ୍ଧୀ ବ୍ରିଗେଡ଼, ନେହେରୁ ବ୍ରିଗେଡ଼, ସୁଭାଷ ବ୍ରିଗେଡ୍ ଓ ଆଜାଦ୍ ବ୍ରିଗେଡ୍ ଭାରତର ସୀମାନ୍ତରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଲଢ଼େଇ କରିଥିଲେ । ନେତାଜୀଙ୍କ ଓଜସ୍ୱିନୀ ଆହ୍ୱାନରେ ଆଜାଦୀ ସେନା ପ୍ରବଳ ଉତ୍ସାହର ସହ ଲଢ଼ି ଭାରତର ସୀମାନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଘାଟି ଦଖଲ କରିଥିଲେ । ଆରାକାନ୍ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଜୟଯାତ୍ରା । ଏପ୍ରିଲ୍ ୮ ତାରିଖରେ କୋହିମା ଦଖଲ । କୋହିମା ପରେ ମୟରାଂ, ତା'ପରେ ବିଷାଣପୁର । ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଭାରତର ଭୂଖଣ୍ଡ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ୍‌ର ଦଖଲକୁ ଆସିଲା । ସବୁଠି ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ପତାକା ଫରଫର ହୋଇ ଉଡିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜୟହିନ୍ଦ୍ ଧ୍ୱନିରେ ସବୁଠାରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେଲା । ଏଥର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଇମ୍ଫାଲ୍ । ସଂଘଟିତ

ହେଲା ଏକ ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ରକ୍ତାକ୍ତ ସଂଘର୍ଷ । ସେଦିନ ଇମ୍ଫାଲ ହୋଇଥିଲା ରକ୍ତସ୍ନାତ । ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ନିମନ୍ତେ ଇଂରେଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭାରତ ମାଟିରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଶସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରାମ କଥା କେହି କେବେ ଚିନ୍ତା କରି ପାରି ନଥିଲେ ।

ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଦୁଇଥର ସଭାପତି ଆସନ ଅଳଂକୃତ କରିଥିବା ସୁଭାଷ ସେଦିନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମରିକ ପୋଷାକରେ ଆଭୂଷିତ ହୋଇ ଇମ୍ଫାଲ ରଣାଙ୍ଗନରେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ୍‌ର ନେତୃତ୍ୱ ନେବା ଇତିହାସରେ ଏକ ବିରଳ ଘଟଣା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଆବେଦନ ନିବେଦନ ବଦଳରେ ଦରକାର ସଶସ୍ତ୍ର ସଂଘର୍ଷ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ବଳିଦାନ ଆବଶ୍ୟକ । ଜୀବନକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ତାହାକୁ ହାସଲ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ମଣିଷର କଲ୍ୟାଣ ଯାହାର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ସେମାନେ ହିଁ କେବଳ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନ ହସିହସି ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମଧ୍ୟ ଜିଇଁ ରହନ୍ତି, ଜାତିର ପ୍ରାଣ, ଚିନ୍ତା ଓ ଚେତନାରେ ।

ବୀରପ୍ରସବିନୀ ଉତ୍କଳର ଐତିହାସିକ କଟକ ସହରର ଓଡ଼ିଆ ବଜାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଅନନ୍ୟ ସାଧାରଣ, ଆଜନ୍ମ ବିପ୍ଳବୀ, ଚିର ବିଦ୍ରୋହୀ ଆପୋଷହୀନ ସଂଗ୍ରାମର ମହାନାୟକ ଓ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁକ୍ତିଯୋଦ୍ଧା ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ । ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା , ଦରିଦ୍ର ନାରାୟଣ ଓ ଦୁର୍ଗତମାନଙ୍କର ସେବା ଆଦି ମହତ ଗୁଣର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ିଥିଲା କଟକର ରେଭେନ୍ସା କଲିଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ । ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ବାଣୀ ଓ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ସୁଭାଷ ମାନବବୋଧରେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ତାଙ୍କର ଭାଇ ଏବଂ ଭାରତର ମୁକ୍ତି, ଲୋକଶକ୍ତିର ଉତ୍‌ଥାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ବୋଲି ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ବାଣୀରେ ଗଭୀର ଭାବରେ ସେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ସେ ପ୍ରଥମେ କଲିକତା ଓ ପରେ ବିଲାତ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭାବରେ ଇଂରେଜ ବିରୋଧୀ ସୁଭାଷ ଆଇ. ସି. ଏସ୍, ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଏଥିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମତରେ ପରାଧୀନ ମଣିଷର ଶିକ୍ଷା, ଦୀକ୍ଷା କର୍ମସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ ଯଦି ତାହା ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ଦିଗରେ ସହାୟ ନ ହେଲା । ଦାସତ୍ୱଠାରୁ ଆଉ ବଡ଼ ଅଭିଶାପ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଦୁର୍ନୀତି ସହିତ ସାଲିସ କରିବାଠାରୁ ବଡ଼ ଅପରାଧ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ସର୍ବଦା କହୁଥିଲେ ।

ବଙ୍ଗଳାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନେତା ଦେଶବନ୍ଧୁ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ସେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୨୧ ମସିହାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ପରେ ସେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ବିରୋଧୀ ବଙ୍ଗଳାର ସନ୍ତ୍ରାସବାଦୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁଭାଷଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି ସନ୍ଦେହରେ ତାଙ୍କୁ ୧୯୨୪ ମସିହାରେ ଗିରଫ କରି ପ୍ରଥମେ ଆଲିପୁର ଓ ପରେ ମାନ୍ଦାଲେ ଜେଲରେ ରଖାଗଲା । ୧୯୨୮ ମସିହାରେ କଲିକତାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନର ସଫଳ ଆୟୋଜନ ନିମନ୍ତେ କଂଗ୍ରେସ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ବାହିନୀ ଗଠନ କରି ସେ ତା'ର ପ୍ରଧାନ ସେନାଧକ୍ଷ ହୋଇଥିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମରିକ ପୋଷାକ ପରିହିତ ସୁଭାଷଙ୍କୁ ସେଦିନ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କଠାରୁ ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲେ ହେଁ ଏହିଠାରେ ହିଁ ଇଂରେଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଶସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରାମ କରିବାର ଯୋଜନାର ବୀଜ ପବନ ହୋଇଥିଲା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ବାରମ୍ବାର ଜେଲ୍‌ରେ ରହିବା ଯୋଗୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟାବସ୍ଥା ଦିନକୁ ଦିନ ଖରାପ ହେବାରୁ ଚିକିତ୍ସା ନିମନ୍ତେ ସୁଭାଷ ୟୁରୋପ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ୟୁରୋପରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ସେ ତତ୍‌କାଳୀନ ୟୁରୋପର ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ସହିତ ନେତୃବୃନ୍ଦଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ବିଷୟ ମତବିନିମୟ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ୟୁରୋପରେ ରାଜନୈତିକ ସମୀକରଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବଦଳି ଯାଇଥିଲା । ପରାଜିତ ଜର୍ମାନୀ ଅପମାନଜନକ ଭର୍ସାଇଲ ସନ୍ଧିଯୋଗୁ ବିପୁଳ ଭାବରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାର ପୂର୍ବାବସ୍ଥାକୁ ଫେରିବାକୁ ଲାଗିଥିଲା । ହିଟ୍‌ଲରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜର୍ମାନ ପୁର୍ନବାର ବଳଶାଳୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସୁଭାଷ ବୋଷ ଅନୁମାନ କରିପାରିଥିଲେ ଯେ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ।

ଇତିମଧ୍ୟରେ ସୁଭାଷ ବିଦେଶରୁ ଫେରି ୧୯୩୮ ମସିହାରେ ହରିପୁରଠାରେ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି ଆସନ ଅଳଂକୃତ କରିଥିଲେ । ଏକ ଦୂରଦର୍ଶୀ ଜାତୀୟ ସ୍ତରର ନେତା ଭାବରେ ତାଙ୍କର ସାରା ଭାରତରେ ଲୋକପ୍ରିୟତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଫଳସ୍ୱରୂପ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ସମର୍ଥିତ ସଭାପତି ପ୍ରାର୍ଥୀ ପଟ୍ଟାଭି ସୀତାରାମୟାଙ୍କୁ ସେ ନିର୍ବାଚନରେ ପରାସ୍ତ କରି ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ନିମନ୍ତେ ତ୍ରିପୁରୀଠାରେ

ଅନୁଷ୍ଠିତ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି ଭାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହିତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂପର୍କରେ ପ୍ରବଳ ମତପାର୍ଥକ୍ୟ ଓ କଂଗ୍ରେସ ନେତୃବୃନ୍ଦଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ଫଳରେ ସେ ସଭାପତି ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରି ନଥିଲେ । ୧୯୩୯ ମସିହାରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କଂଗ୍ରେସ ନେତୃତ୍ୱରେ କେବଳ ଆପୋଷ ଆଲୋଚନା ଦ୍ୱାରା ଥରକୁ ଥର କିଛି ସୁବିଧା ହାସଲ କରିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଠୋସ ଏବଂ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଉ ନଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଶ ବାହାରକୁ ଯାଇ ବିଦେଶୀ ଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଶକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବାର ପରିକଳ୍ପନା ନେତାଜୀ କରିଥିଲେ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା କେବେ ଉପହାର ହୋଇ ପାରେନା । କାରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପହାର ସହିତ ଯୋଡି ହୋଇ ରହିଥାଏ ଅନୁଗ୍ରହ ଓ କୃତଜ୍ଞତା । ଭିକ୍ଷାରେ ମିଳିଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱାଧୀନତା ନୁହେଁ । ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ନିମନ୍ତେ ଦରକାର ସଶସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରାମ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଇଂରେଜ ଜର୍ମାନୀ ହାତରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭାବରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଏହା ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ । ଏହି ସୁଯୋଗର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରି ଇଂରେଜକୁ ଆଘାତ କରିପାରିଲେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଚିରେ ହାତ ମୁଠାରେ ଆସିପାରିବ ବୋଲି ସୁଭାଷ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ପରିକଳ୍ପନାକୁ ରୂପରେଖ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସୁଭାଷ ଇଂରେଜ ଦ୍ୱାରା ଗୃହବନ୍ଦୀ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରିଟିଶ୍ ଗୁଇନ୍ଦାଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ତାଙ୍କର ଏଲଗିନ ରୋଡ ବାସଭବନରୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୪୧ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୭ ତାରିଖ ରାତି ୧.୨୫ ମିନିଟ୍ । ଏଲଗିନ୍ ରୋଡ ସମେତ ସାରା କଲିକତା ମହାନଗରୀ ସୁପ୍ତ । ସୁଭାଷ ବୋଷ ପଠାଣର ଛଦ୍ମବେଶରେ କାର୍‌ଯୋଗେ କଲିକତାରୁ ବିହାରର ଗୋମୋ ଜଙ୍କସନ୍ ଯାଇ ସେଠାରୁ ଦିଲ୍ଲୀ–କାଲକା ମେଲ୍ ଯୋଗେ ପେଶଓ୍ୱାର ଯାଇଥିଲେ । ତା'ପରେ ବିପ୍ଳବୀ ସଂଗଠନ କୀର୍ତ୍ତି କିଷାନ୍ ପାର୍ଟିର ସଦସ୍ୟ ଭଗତରାମଙ୍କ ସହଯୋଗରେ କାବୁଲ୍ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ଏହିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ନେତାଜୀଙ୍କର ସଂଘର୍ଷମୟ ଜୀବନ । ଜୀବନ ମରଣର ସଂଘର୍ଷ । ଉତ୍ତର–ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଉପଜାତୀୟ ଅଂଚଳ, ବରଫାବୃତ୍ତ ଗିରିଶୃଙ୍ଗ ଅଂଚଳ ଦେଇ ପାଦରେ ଚାଲିଚାଲି କାବୁଲ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିବା ଯେପରି ବିପଦ ସଙ୍କୁଳ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭୀତିପ୍ରଦ । ତଳେ ତୁଷାର ଫାଟରେ ଗୋଡ ପଡ଼ିଗଲେ ଅତଳ ଗହ୍ୱରରେ ଲୀନ ହୋଇଯିବା ନିଶ୍ଚିତ । ଖାଜୁରୀ ମୟଦାନଠାରୁ ଗିରିପଥ ଦେଇ ଚାଲିବା ରାସ୍ତା, ଜୀବନ ଓ ମୃତ୍ୟୁର ଏପାଖ ଓ ସେପାଖ । ତଥାପି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ୟୁରୋପ । ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ ପରି ଏକ ଜାତୀୟସ୍ତରୀୟ ନେତା, ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ, ପ୍ରତିପତ୍ତି, ଘରଦ୍ୱାର ଛାଡି ମୁକ୍ତିପଥର ଅଗ୍ରଦୂତ ହିସାବରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ମାଡି ଚାଲିଲେ । ଜାତିର ଦୁଃଖକୁ ଯିଏ ନିଜେ ନିଜର ଦୁଃଖ ବୋଲି ମନେ କରଛି ତା'ର ଆଉ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୁଖ ଓ ସୁଖ ସୁବିଧାର କଥା ଉଠୁଛି କେଉଁଠି । ଜୀବନର କୌଣସି ପରାଭବକୁ ସେ ଏକାନ୍ତ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନାହାନ୍ତି । ମାତୃଭୂମିର ମୁକ୍ତି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ । ମନରେ ତାଙ୍କର ଅଜସ୍ର ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ । କେତେବେଳେ ପାଦରେ ଚାଲିଚାଲି, କେତେବେଳେ ଖଚର ପିଠିରେ ବସିତ, କେତେବେଳେ ଟ୍ରକ୍ ଡାଲା ଉପରେ ବସି ତ କେତେବେଳେ ଟାଙ୍ଗାରେ ବସି ଅବଶେଷରେ ସେ କାବୁଲ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଥମେ ସେ ଋଷିଆକୁ ସହଯୋଗର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଋଷିଆଠାରୁ ସେପରି କୌଣସି ଉତ୍ସାହଜନକ ସହଯୋଗର ଭରସା ନପାଇବାରୁ ଜର୍ମାନ ଯିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ସିନର ଅରଲ୍ୟାଣ୍ଡୋ ମେଜେଟା ଏକ ଇଟାଲୀୟ ଛଦ୍ମ ନାମରେ ଓ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟରେ ସେ ବର୍ଲିନ ଯାଇଥିଲେ । ବର୍ଲିନ୍‌ଠାରେ ହିଟ୍‌ଲରଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରି ସେ ନିଜର ମନୋଭାବ ଓ ପରିକଳ୍ପନାର କଥା ଅତି ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଫଳସ୍ୱରୂପ ୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୨ ତାରିଖରେ ବର୍ଲିନ୍‌ଠାରେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ସଂଗଠନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିଲା । ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯିବା ସହିତ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ଗାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହିଠାରେ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଜୟହିନ୍ଦ୍ ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ଟି ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ଲିନ୍‌ଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ରେଡିଓ ଯେଉଁଥିରେ ନେତାଜୀ ଜାତି ଓ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସମ୍ବୋଧନ କରିବା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଜାତିଓ ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଅବିଳମ୍ବେ ସମସ୍ତେ ସଂଘବଦ୍ଧ ହୋଇ ଶେଷ ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷ ଓ ସାରା ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଚହଳ ପଡିଗଲା । ନେତାଜୀଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ କଥା ବିଶ୍ୱବାସୀ ଜାଣିପାରିଲେ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଆଫ୍ରିକା ରଣାଙ୍ଗନରେ ଜର୍ମାନୀଦ୍ୱାରା ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିବା ହଜାର ହଜାର ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ନେତାଜୀଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଗଲା । ଫଳସ୍ୱରୂପ ଗଠିତ ହେଲା ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ । ଏହି ସେନାବାହିନୀ

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ସଂଘର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଥିଲା । ଚୁକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ଜର୍ମାନ ସରକାରଙ୍କ କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ନଥିଲା । ତେବେ ସେନାବାହିନୀ ଓ ସଂଘ ନିମନ୍ତେ ଜର୍ମାନ ପକ୍ଷରୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଋଣସୂତ୍ରରେ ନେତାଜୀଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଭାରତର ଅନ୍ୟତମ ବିପ୍ଳବୀ ନେତା ରାସବିହାରୀ ବୋଷଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜାପାନ ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଢି ଉଠିଥିଲା ଆଉ ଏକ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ସେନାବାହିନୀ । ମାତ୍ର ବୟସାଧିକ ଏବଂ ଭଗ୍ନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ସେନାବାହିନୀର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ପାଇଁ ରାସବିହାରୀ ନେତାଜୀଙ୍କୁ ଟୋକିଓ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । କ୍ରମଶଃ ଯୁଦ୍ଧ ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜାପାନ ଅଧିକୃତ ସିଙ୍ଗାପୁର ଏବଂ ଭାରତ ସୀମାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ରେଙ୍ଗୁନ୍‌ରୁ ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇ ଭାରତକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ବାସ୍ତବ ରୂପ ନେଇ ପାରିବ ବୋଲି ନେତାଜୀ ମନସ୍ଥ କଲେ । ମାତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ବର୍ଲିନ୍‌ରୁ ଟୋକିଓ ଆସିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା ମାତ୍ର ନେତାଜୀ ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ କରିଥିଲେ । ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଆଉ ଏକ ବିପଦ ସଙ୍କୁଳ ବୁଡାଯାହାଜ ଯାତ୍ରା ଯାହାର ନିରାପଦରେ ଟୋକିଓ ପହଞ୍ଚିବା ଆଶା ଥିଲା ମାତ୍ର ଶତକଡ଼ା ୫ ପ୍ରତିଶତ । ମାତ୍ର ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରତି ସୁଭାଷଙ୍କ ଆଦୌ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନଥିଲା ।

ଦୀର୍ଘ ୩ ମାସରୁ ଅଧିକ କାଳ ବୁଡ଼ା ଜାହାଜରେ ଯାତ୍ରା କରି ଅବଶେଷରେ ନେତାଜୀ ଟୋକିଓରେ ପହଞ୍ଚିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏସିଆ ଏସିଆର ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜାପାନ ସରକାରଙ୍କ ଏହି ଘୋଷଣା ଏବଂ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଲାଭ କରି ନେତାଜୀ ନିଜର ପରିକଳ୍ପନାକୁ ସାକାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ସିଂଗାପୁର ଯାତ୍ରା କଲେ । ଭାରତବର୍ଷରେ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ସାମରିକ କିମ୍ବା ଅର୍ଥନୈତିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାର କୌଣସି ଅଭିପ୍ରାୟ ନାହିଁ ବୋଲି ଜାପାନର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ତୋଜୋ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଇଂରେଜ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେଉ ଏହା ଜାପାନ ସର୍ବାନ୍ତକରଣରେ ଚାହେଁ ବୋଲି ଜାପାନର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କହିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବୋଲି କହିଥିଲେ ।

୧୯୪୩ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୨୧ ତାରିଖ । ଭାରତ ଇତିହାସରେ ଏକ ବିରଳ ଘଟଣା । ସିଙ୍ଗାପୁର ଠାରେ ନେତାଜୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାରତର ଅସ୍ଥାୟୀ ସରକାର ଗଠନ କରାଗଲା ଯାହାକୁ ଜାପାନ, ଜର୍ମାନ, ଇଟାଲୀ, ଫିଲିପାଇନସ୍, ଥାଇଲ୍ୟାଣ୍ଡ ସମେତ ୯ଟି ରାଷ୍ଟ୍ର ତୁରନ୍ତ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଆୟାରଲ୍ୟାଣ୍ଡର ମହାନ ବିପ୍ଳବୀ ଡ଼ିଭାଲେର ନେତାଜୀଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରେରଣ କଲେ । ନେତାଜୀଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରାଣଶକ୍ତିର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟତା, ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗକାରୀ ଦେଶଭକ୍ତି ଦୁରନ୍ତ ଉତ୍ସାହ ଆଜାଦହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ ସମେତ ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବ ଏସିଆର ଭାରତୀୟ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ କରିଦେଇଥିଲା । ଅକ୍ଟୋବର ୨୩ ତାରିଖରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଆମେରିକା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଜାଦହିନ୍ଦ୍ ସରକାର ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ । ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ପୁଣି ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ସୁଭାଷ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ, ଫାସିଷ୍ଟ, ହିଟଲର ଏବଂ ଜାପାନର ସଖି କଣ୍ଢେଇ, ଭ୍ରାନ୍ତ, ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀ ଆଦି କଟୁକ୍ତି ଏବଂ ଅପପ୍ରଚାର ନେତାଜୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କରାଗଲା ।। ମାତ୍ର ସେଥିପ୍ରତି ନେତାଜୀଙ୍କ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନଥିଲା, ଶତ୍ରୁର ଶତ୍ରୁ ମୋର ମିତ୍ର । ବିଦେଶୀ ଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଶକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବାର ଅନେକ ନଜିର ଅଛି । ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯଦି ଏକ, ତେବେ ପଥ ଅଲଗା ହେଲେ ସେଥିରେ ବିଚଳିତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଇଂରେଜ ତାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଆମେରିକାର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇଛି ।

ଏଥର ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଇମ୍ଫାଲ ଅଭିଯାନ । ମାତ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଇମ୍ଫାଲ ଦଖଲ ପୂର୍ବରୁ ସେନାବାହିନୀରେ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା, ଲଢୁଆ ବିମାନର ଅଭାବ, ଅଦିନିଆ ଭୀଷଣ ଝଡ଼ ଓ ବର୍ଷାର ତାଣ୍ଡବ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ଯୋଗୁ ବିଜୟୀ ସେନା ବାହିନୀର ଅଭିଯାନକୁ ଆପାତତଃ ସ୍ଥଗିତ ରଖି ଫେରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ମାତ୍ର ନେତାଜୀ ଏଥିରେ ହତୋତ୍ସାହିତ ହୋଇ ନଥିଲେ । ଆଜନ୍ମ ବିପ୍ଳବୀ ଓ ଆଶାବାଦୀ ଶେଷ ରକ୍ତବିନ୍ଦୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଗ୍ରାମ ଜାରି ରଖିବା ପାଇଁ ଶପଥ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ସେନାବାହିନୀର ମନୋବଳକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ ।

ମାତ୍ର ପରେ ପରେ ଯୁଦ୍ଧ ପରିସ୍ଥିତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବଦଳି ଗଲା ପ୍ରଥମେ ଜର୍ମାନର ଆତ୍ମସମର୍ପଣ । ପରେ ରେଙ୍ଗୁନର ପତନ । ୧୯୪୫ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୬ ଏବଂ ୯ ତାରିଖରେ ଜାପାନର ହୀରୋସୀମା ଓ ନାଗାସାକି ସହରରେ ଆମେରିକାର ପରମାଣୁ ବୋମା ନିକ୍ଷେପ । ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନିରୀହ ନରନାରୀ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବା ପରେ ଜାପାନ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ

କରିଥିଲା । ଏତେ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ନେତାଜୀ ଅସ୍ତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରି ନ ଥିଲେ । ରେଙ୍ଗୁନ ପତନ ପରେ ନେତାଜୀ ସିଙ୍ଗାପୁର ଯାଇଥିଲେ । ପରେ ସିଙ୍ଗାପୁରରୁ ବ୍ୟାଙ୍କକ୍ । ବ୍ୟାଙ୍କକ୍‌ରୁ ସାଇଗନ । ସାଇଗନରୁ ତାଇହୋକ । ତାପରେ ତାଇହୋକଠାରେ ତଥାକଥିତ ବିମାନ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ନେତାଜୀ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଜାପାନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ଯାହାର ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟ ମିଳିନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂଗ୍ରାମର ଅନ୍ତ ଘଟିଲା । ମାତ୍ର ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜର ସଶସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରାମ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଭାରତର ନୌବାହିନୀ, ବିମାନ ବାହିନୀ ଏବଂ ସେନା ବାହିନୀରେ ବିଦ୍ରୋହ ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ନେତାଜୀଙ୍କ ଡ଼ାକରାରେ ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ସେନାନୀର ଯେଉଁ ୨୭,୦୦୦ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ତରୁଣ ପ୍ରାଣ ଇମ୍ଫାଲ ମାଟିରେ ଚିରଦିନ ପାଇ ଶୋଇଯାଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମଦାନ କେବେ ନିଷ୍ଫଳ ଯାଇନି । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନପଣ କରିଥିଲେ, ଦୁଃଖକୁ ଜୟ କରି ଦୁଃଖାତୀତରେ ମୁକ୍ତିର ସନ୍ଧାନରେ ଅଭିଯାତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଏ ଜାତିର ନମସ୍ୟ । ତାଙ୍କର ବଳିଦାନ ବୃଥାଯାଇନି । ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରାଣ ଶହୀଦ ଯେଉଁମାନେ ମାତୃଭୂମିର ଶୃଙ୍ଖଳ ଭଙ୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ଶତପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନକରି ନେତାଜୀଙ୍କ ଗୋଟିଏ 'ଚଲୋ ଦିଲ୍ଲୀ' ଡାକରାରେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ବିସର୍ଜନ କରି ଦେଇଥିଲେ ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଦାନରେ କିଛି ଆଶା କରି ନଥିଲେ । ଇତିହାସ ତାର ମୂକସାକ୍ଷୀ । ଆଜି ଏହି ଶୁଭଲଗ୍ନରେ ଓଡ଼ିଆ ମାଟିର ଏହି ଯୋଗ୍ୟତମ ସନ୍ତାନ ବୀର ମୁକ୍ତିଯୋଦ୍ଧା ନେତାଜୀ ଓ ଅଗଣିତ ଶହୀଦ ପ୍ରାଣକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଦେବାର ସମୟ ଆସିଛି । ସମସ୍ତ ଭ୍ରାନ୍ତଧାରଣା ଅପପ୍ରଚାରକୁ ପଛରେ ପକାଇ ଏକ ସାହସୀ, ଅକୃତିମ ଦେଶପ୍ରେମୀ, ଜାତୀୟତାବାଦୀ ନେତା ଏବଂ ଜଣେ ଭବିଷ୍ୟ ଦ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କୁ ଏ ଜାତିର ମହାନାୟକ ଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବା ପାଇଁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଦାୟାଦ ଭାବରେ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କରିପାରିଲେ, ତାହା ହିଁ ହେବ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ସୂଚନା ଅଧିକାରୀ
ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

କି ରୂପେ ଡାକିବି ତୁମକୁ ହେ ଠାକୁର

କ୍ଷୀରୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତ

କି ରୂପେ ଡାକିବି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଠାକୁର
ତୁମ୍ଭେ ଅରୂପେ– ସ୍ୱରୂପ
ଜଗତର ନାଥ ପତିତପାବନ
ତୁମେ ଦର୍ଶନ– ପ୍ରଦୀପ ।
ତୁମରି ପ୍ରକାଶେ ଜାତିର ଉତ୍ଥାନ
ଧର୍ମ ଜ୍ୟୋତି ବିରାଜିତ
ଦେଶ ଜନତାର କାରୁଣିକ ପ୍ରଭୁ
ହିତରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ।
କ୍ଷେତ୍ର ସମନ୍ୱୟେ ଜାତି ଧର୍ମ ନେତ୍ର
ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ
ଉତ୍କଳର ତୁମେ ସଂସ୍କୃତିର କଳା
ମାନବୀୟ ଗୁଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ସକଳ ମୁଖରେ ପ୍ରଣବ ଧ୍ୱନିରେ
ପୂରିତ ହୁଅ ମଙ୍ଗଳେ
ପରଂବ୍ରହ୍ମ ରୂପ ସକଳ ଜୀବନେ
ଧୃତି ଯେ ପ୍ରଳୟ କାଳେ ।
ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରେ ତୁମ ଝଲକ ବିସ୍ତରେ
ବିଶ୍ୱରୂପ ନିଦର୍ଶନ
ଗୀତା ଭାଗବତ ପୁଣ୍ୟର ପୋଥିରେ
ବସିଥାଅ ଭଗବାନ ।
କର୍ମର ପ୍ରତୀକ ସକଳ ଜୀବନେ
ତୁମେ କର୍ମର ଧାରକ
କର୍ମର ସାଧନେ ପ୍ରକଟିତ ଦେହୀ
ପୁଣି ପୁଣ୍ୟର ମହକ ।

ସାମ୍ୟ, ମୈତ୍ରୀ, ପ୍ରଗତି ତୁମରି ଆକାଂକ୍ଷା
ପୂଜିତ ଜୀବନ ଯଜ୍ଞେ
ଶାନ୍ତିର ମୟୂଖ କୈବଲ୍ୟ କଣିକା
ଢାଳିଦିଅ ପ୍ରତି ମୁଖେ ।
କର ତାଙ୍କ ପୂଜା ରଥଯାତ୍ରାଙ୍ଗନେ
ଆଷାଢ଼ ପୁଷ୍ୟ ନକ୍ଷତ୍ରେ
ଶୁକ୍ଳାର ଦ୍ୱିତୀୟା ତିଥିରେ ସଞ୍ଚିତ
ପୂଜୁଥିବ ଦିବା ରାତ୍ରେ ।

ଖେଳ ଶିକ୍ଷକ, ଜବାହର ବିଦ୍ୟାପୀଠ
ଚିତ୍ରଡା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ